

lampetter mellem alt det grønne *Axel Garboe* (1). Kulsukker hedder en urt, som gror på ensomme pletter i forstadsjord. Kulsukker gror ved en fjernere kro forstadens udkant. Der søgte vi ro. Jeg smykked hetæren til elskovskamp med navne som »kulsukker«, »fluesvamp« *Sophus Claussen* (2).

LITTERATUR: (1) 486 27/7 1943; (2) 131b 141.

Læge-Stenfrø, *Lithospermum officinale*

40–80 cm opret og grenet, flerårig plante med smalt lancetformede blade og små gullige eller grønlig blomster; delfrugterne (»frøene«) er hvide, glinsende glatte og stenhårde. Hist og her på øerne mellem krat, på skrænter, på øde, grusede steder, sjældent i Jylland. Gror især på gamle hustomter, sås undertiden i haver (1648; 1). *Stenfrø* 1793ff lånt fra norsk, jf. det botaniske slægtsnavn 'stenfrø'. *Stenurt* slutningen 1400-t, *stenbræk* 1533–1721, anvendt mod blæresten (se nedenfor), *stenhirse* og *stenbikke* 1648–1821, delfrugterne ligner hirsens, bikke = tung spids stenhuggerhammer, sigter til, at blæresten »knuses« af planten; *hirse* 1608, *perlefrø* o. 1700, *perleurt* o. 1700–1821, *perlegræs* 1769 og *perlehirse* 1769, 1837; *porcellænste* 1800-t om drogen, *ærteskruppe* Sjælland måske fordi den ru-hårede plante gror i ærtemarker (2).

LITTERATUR: (1) 697 273; (2) 689 1,881f.

ANVENDELSE

Koges med smør, bævergejl og hvalrav (ambra) til »drikkesmørelse« (slutningen af 1400-t; 1). De knuste frø drukket med vin eller øl »bryder [knuser] sten i lænderne og blæren« (1533; 2), uddriver blæresten; for at stille smerterne bader man sig med vandafkog af planten (1546; 3). I barselnød og for malaria indtages frøene med kvindemælk (1648; 4); o. 1800: frøene blev forhen anvendt som et stenopløsende, urindrivende og sammentrækkende middel »skønt uden synderlig nytte« (5). Frugterne anføres i farmakopeen 1772.

Frøene indfældet som perler i en mørk harpiksmasse blev måske brugt til smykker i yngre bronzealder (6). De kan i dyrtid males til brød, rodbarken farver rødt (o. 1800; 7); frøene omtales 1880 som kaffeerstatning (8).

Bladene af RYNKET STENFRØ, *Lithospermum arvense*, med noget større hvide blomster og brune rynkede frø (hist og her mellem sæden på øerne) blev kogt mellem kål (9).

LITTERATUR: (1) 665i; (2) 703 58a sml. 488 o 190 (o.1720); (3) 841 1546,112a,1577,70; (4) 697 273; (5) 739 2,1800,37; 398 1806,175f; (6) 145 1899,220; (7) 576 4,1799,409; 739 2,1800,37; (8) 37 1880,358; (9) 977b 3,1792,228; 398 1806,175f.

Lungeurt, *Pulmonaria officinalis*

Almindelig forårsplante i skove; de æg-hjerteformede blade er ensfarvet grønne eller (sjældent tydeligt) hvidplettede, blomsterne dragtformede, først røde og siden blåviolette.

Lungeurt o. 1450ff (Iwngewrth) jf. det botaniske slægtsnavn af latin pulmo = lunge, oprindeligt til en art lungedannet lav (bd. 1) og overført til denne plante, fordi de plettede blade lignede en syg lever og derfor blev anvendt mod lungelidelser. *Plettet rahel* 1648, se kulsukker s. 85, *lungesoturt* 1700-t, *lungestykke* 1793–1821 konstrueret navn, *ræverose* Fyn 1800-t er ned-sættende, *rød kodrevel* Århusegnene o. 1870ff efter blomstens lighed med kodriveren, jf. *blå*

Lungeurt.
Flora Danica, 1770.

